

Entrevista a l'escriptor Joan Guasp

VÍCTOR PALLÀS

Joan Guasp Vidal (Consell, 1943) és un dels nostres escriptors actuals més prolífics. Compta amb més d'una trentena d'obres de tots els gèneres, amb una singularitat afegida: la seva dedicació a l'aforística. Coneixedor de la realitat dels Països Catalans, el seu viatge literari transcorre des de la reflexió més profunda i punyent sobre la vida fins a l'absurd de moltes quotidianitats. Prosista, poeta, dramaturg i activista cultural, res no s'escapa de la seva mirada serena i inquietadora. És una veu que cal escoltar amb atenció, perquè tot el que diu no és ni sobrer ni accessori, al contrari de tants i tants «mediàtics» que pullulen per aquestes nostres latituds amb el vist-i-plau dels mandarins culturals de torn.

Joan Guasp

FOTOS: FRÀNIA GUASP

Sou un autor de llarga trajectòria i que heu conreat gairebé tots els gèneres literaris. Fóra excessiu considerar-vos un escriptor «tot-terreny»?

És cert que he conreat la majoria de gèneres literaris, però uns amb molta més dedicació que uns altres, per exemple, la narrativa i el teatre; sobretot, el teatre. No m'agrada, malgrat tot, ser considerat un escriptor «tot-terreny». De fet, sovint, quan em pregunten a què em dedico, dic que sóc autor teatral, sense afegir-hi res més. Per consegüent, deixem-ho així: autor teatral que conrea de tant en tant altres gèneres. Vist d'aquesta manera, reconec que, en el fons, el que sóc és escriptor. Escriptor, amb tot el que la paraula indica: una persona que escriu.

El procés, de Kafka, us influí de molt jove: quins han estat els vostres antecedents literaris?

Kafka em va influir quan ja tenia quinze o setze anys, amb *El procés* i amb *La metamorfosi*; però, més que res, amb la seva vida i el seu estil i la seva passió per la literatura. Abans ja havia tingut «contacte» amb Jules Verne i tota la seva prolífica obra d'aventures i de ciència-ficció humanista. I també, d'una manera molt colpidora, amb Robert L. Stevenson, a través de *L'illa del tresor*.

La Generalitat concedí a Vallcorba la Creu de Sant Jordi l'any 2003, «pel seu impuls constant a l'ensenyament i l'ús, també en l'àmbit de l'administració, de la nostra llengua».

El decés de Jaume Vallcorba i Rocosa es va produir a Barcelona el dia 28 de setembre del 2010, comptant ell noranta anys, i la missa exequial se celebrà dos dies més tard a l'església dels Caputxins de Sarrià, amb l'assistència de tots els familiars i de molts amics, coneguts i admiradors.

Per poc temps, el finat no va poder tenir a les mans el primer dels tres volums que constituïran la seva *Obra gramatical i lingüística completa*, que estan compilant uns seus amics també lingüistes. El primer volum, doncs, d'aquesta obra sembla que és a punt de sortir quan escrivim aquestes ratlles (octubre 2010).

Començàreu a escriure en castellà: què se n'ha fet, de la novel·la *Milagro en Mallorca*?

No puc entendre com coneixeu l'escriptura d'aquesta novel·la primerenca meva en castellà, ja que gairebé no l'he feta mai pública. Va ser meravellós escriure aquesta novel·la, perquè feia ficció d'una realitat que m'envoltava i que jo vaig fantasejar potser fins a l'absurd. Recordo que aleshores estava influenciat per la lectura de Morris West. Què se n'ha fet, d'aquesta novel·la? No ho sé. No ha desaparegut, deu ser dins alguna caixa o calaix, tota rosegada pels peixets de plata i els corcs.

Des de l'any 1977 escriuiu exclusivament en català. Quin procés us porta a la plena assumpció de la llengua materna? ¿L'obra literària ha de restar fidel a una determinada realitat sociocultural, o ha de restar-ne independent?

Jo vaig començar a llegir en català a quatre anys, induït pel meu avi matern, un home il·lustrat per ser d'aquella l'època. El primer que vaig llegir en la meua vida varen ser les *Rondalles mallorquines*, de Mn. Antoni M. Alcover, el del *Diccionari català-valencià-balear*. L'escola em va deformat aquell bell començament, perquè tot es feia en castellà. A tretze o catorze anys vaig escriure un projecte de novel·la que no va arribar a quallar, i a disset ja vaig escriure una novel·la breu que vaig presentar als premis Ciutat de Palma; a divuit anys, una altra, i a dinou, aquesta: *Milagro en Mallorca*. També vaig escriure un recull de contes que més tard vaig publicar directament en castellà. També una obra de teatre, *Querido*

amigo, que va obtenir l'accèssit del premi Lope de Vega de l'ajuntament de Madrid. Però va ser en els anys setanta quan vaig decidir que havia d'escriure exclusivament en català, si més no la meua obra de creació. Els articles periodístics o les cròniques en alguns diaris i revistes, per manca de capçaleres en català, havien de ser escrits necessàriament en castellà. Però ja havia fet el pas definitiu, gràcies a alguns poetes i novel·listes amb els quals vaig amistar-me, cap a la meua llengua pròpia, el català de Mallorca, on em trobava més còmode i més lliure i, més que cap altra cosa, m'hi sentia jo mateix, fins i tot més inspirat. Vaig ser conscient, no tan sols de quina era la meua llengua, que sempre l'havia parlada i en la qual sempre imaginava i somiava, sinó també de la meua cultura i de la meua identitat catalanes.

L'any 2009 rebéreu el Premi Lluís Carulla d'Actuació Cívica, atorgat per la fundació del mateix nom, per la vostra tasca a favor de la llengua catalana: quines creieu que són les perspectives de la nostra llengua en aquest segle XXI?

Estic profundament agraït als responsables d'aquest premi honorífic, el qual moltes i moltes persones que conec bé es mereixen tant o més que jo: hi ha molta gent que treballa per la dignitat del nostre poble català, gràcies a Déu. La situació actual de la nostra llengua la veig a dies verda, altres dies rosa i altres totalment negra. Estic força desconcertat. El millor de tot és que hi ha una extensa i àmplia minoria, a tot el territori catalanoparlant, que estima i potencia en cada minut de les seves vides la seva vitalitat. Però tenim enemics que no dormen i amb una ideologia radicalment anticatalanista en tots sentits. La ignorància és atrevida i, dissortadament, majoritària. Contra l'estúpidesa hi fa de molt mal lluitar, però no ens hem de retre mai, costi el costi. Al final s'imposarà el seny.

L'interès per la llengua, el país, la seva gent... tot això, fins a quin punt té incidència en les vostres novel·les i contes?

És primordial. Els meus aforismes són tots reivindicatius, i el meu teatre no deixa de fer la crítica permanent de l'estat deficitari en què ens trobem des de fa tres segles.

I en poesia?

Tinc tres poemaris publicats. Potser hi cerco la part més estètica i emotiva de la situació. Penso més en la bellesa del gènere i en l'estil, més que no pas en el contingut.

Sou un dels autors teatrals més prolífics. Què us va decantar cap al teatre?

Des del primer moment em vaig sentir molt còmode escrivint teatre. Aquest element em va fer decantar per l'escriptura dramàtica. A més, des de sempre, he tingut més habilitat per als diàlegs que per a les descripcions d'ambients i de personatges. Aquesta és la raó per la qual insereixo tan poques acotacions en les meves obres teatrals.

En els darrers anys hi ha hagut un cert auge d'autors teatrals. Podem afirmar que el teatre català actual gaudeix de bona salut?

No sóc el més indicat per a respondre aquesta pregunta. Jo no estic content amb el teatre que es fa avui als Països Catalans. Quant a l'escriptura dramàtica, diria que s'han menyspreat els autors que més han arriscat i experimentat en les seves aportacions literàries dins el gènere. El teatre de text, que existeix, no puja als escenaris, i si ho fa, ho fa envoltat de molta parafernàlia escenogràfica i acompanyat de molta tecnologia, i això no ajuda gens a la comprensió de l'obra, tot al contrari. Però això és cosa dels directors i dels grups, que sovint prefereixen fer muntatges de creació col·lectiva i no pas fer teatre d'autor, que per a mi és l'autèntic.

Em va impressionar molt la representació de la vostra obra *Irène Nemirovsky*, l'escriptora jueva assassinada pels nazis. Quin és el procés que us portà a concebre l'obra?

Quan començo a escriure una obra no sé com l'escriuré, ni si l'escriuré, és a dir, no sé si l'acabaré. Això va com va. Ho faig a partir d'una idea, d'un personatge que m'ha colpit, d'una reflexió... El meu teatre és així, teatre d'idees: potser massa filosòfic, massa reflexiu, fins i tot massa metafísic. Però sempre hi ha unes pinzellades d'humor i d'absurd que és el que el fa atractiu. Encara que, pel que es veu, això no basta.

Temàticament, el vostre ventall creatiu de dramaturg és molt ampli. Si n'haguéssiu de triar un, amb quin tipus de teatre us quedaríeu?

En el meu teatre sempre procuro analitzar-me a través dels personatges que creo. Tots els personatges de les meves obres tenen molt de mi, en un sentit i en un altre, són com viatges interiors de mi mateix. Però intento que englobi la totalitat de l'home, de l'ésser humà, de la condició humana..., i riure'm una mica –dignament– de tot plegat.

En *Viatge a qualsevol lloc* encapçaleu l'obra amb el següent diàleg de Karl Valentin:

B: *Té temps avui? Vingui amb mi.*

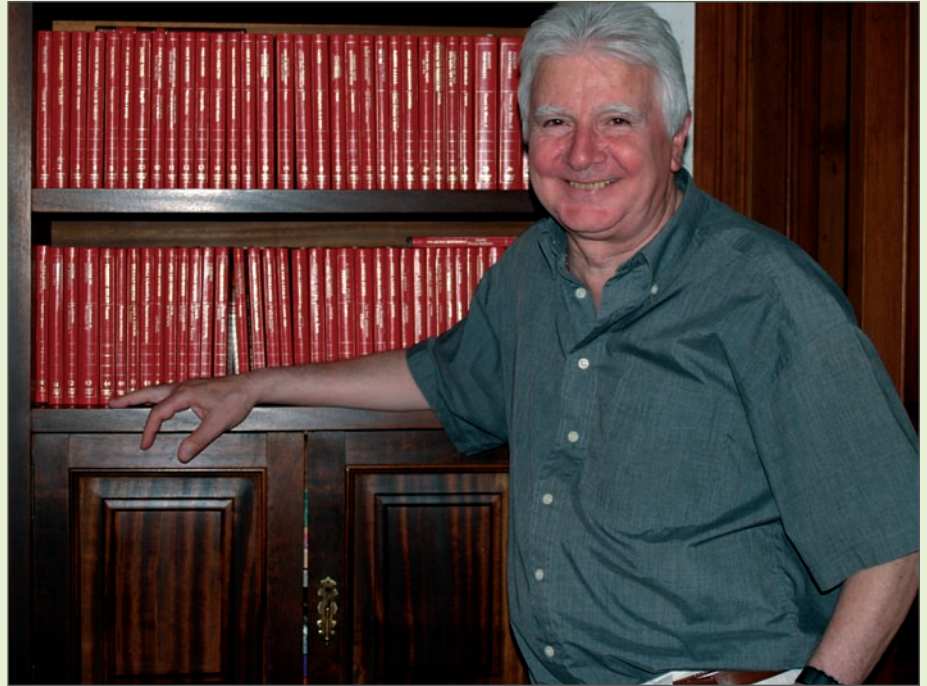
V: *A on?*

B: *A qualsevol lloc.*

V: *Ja hi he estat.*

Aquest inici em sona a aforisme. Per què aquest interès per l'aforística fins al punt de crear-ne un museu?

Karl Valentin feia teatre de cabaret alemany, o centreeuropeu. Magnífic. Segurament és veritat que sona a aforisme, però aforisme dialogat, que també existeix, i no s'ha valorat com cal. Jo sóc un enamorat dels aforismes i dels aforistes, o aforismaires. Entre nosaltres n'hem tingut d'extraordinaris, encara que no són coneguts per aquest gènere precisament,

llevat del gran Joan Fuster, aquest català de Sueca, que va ser el més sagaç de tots. Però penso també en Santiago Rusiñol, Francesc Pujols i altres. Un aforisme sintetitza en unes breus paraules tot un compendi de pensament, i a més ho fa amb un punt d'enginy, d'ironia, fins i tot de provocació. El millor que tenen els aforismes és que no es poden rebatre: són el que són i ho són d'una manera irreversible. El fet de crear el Museu de l'Aforisme va ser una mica casual, i ara m'alegro molt que al meu poble del centre de Mallorca, a Consell, hi hagi l'únic museu del món d'aquestes característiques. Això em suposa una gran satisfacció personal i, per al municipi, una fita que ningú mai no havia assolit.

L'aforisme és la sal del teatre de la vida?

L'aforisme i el teatre són germans bessons, només que un té més ganes de dialogar que l'altre. L'aforisme no admet el diàleg si no és amb si mateix. Potser sí que l'aforisme és aquest condiment necessari perquè el teatre de la vida sigui més escaient i enlluernador.

Quin és el vostre proper projecte literari? Feu-nos-en cinc cèntims.

Estic treballant en dos projectes alhora: una obra teatral sobre la corrupció política que ens envolta i un recull d'aforismes molt variats. Tot plegat és molt engrescador, perquè m'ho estic passant molt bé. ◆

*M'acomio d'aquest activíssim home de lletres, «tot ell –com va dir el Dr. Molas referint-se a l'enyorat Miquel Arimany– tota una literatura». I no em sé estar d'acabar amb un dels aforismes del llibre *Humor meu i Déu meu* (Leonard Muntaner, ed. 2006):*

Quan me'n vaig a dormir no només crec que em despertaré. «Ho sé». Si no fos així, no m'adormiria (p. 96).